

NAZWAC (583) *vb pf*

Oba a jasne (w tym w pierwszym 11 r. błędne znakowanie).

inf nazwać (116). ◇ *fut* 1 sg nazwę (2). ◇ 2 sg nazwiesz (19), nazwiesz (1) *CzahTr*. ◇ 3 sg nazowie (10). ◇ 1 pl nazowiem (4) *GrzepGeom* (3), *SzarzRyt*, nazowi(e)my (2) *RejWiz*, *PowodPr*; ~ -em (2), -ém (1) *GrzepGeom* (2:1), -(e)m (1). ◇ 3 pl nazową (11), nazowią (1) *Leop*. ◇ *praet* 1 sg m nazwałem, -m, -em nazwał (22). ◇ 2 sg m nazwałeś, -ś, -eś nazwał (9). ◇ 3 sg m nazwał (215). *f* nazwała (10). *n* nazwało (3). ◇ 1 pl m pers nazwaliśmy, -smy, -esmy nazwaliśmy (3). ◇ 2 pl m pers nazwaliśmy, -ście, -eście nazwaliśmy (7). ◇ 3 pl m pers nazwaliśmy (60). *subst* nazwały (1). ◇ *plusq* 3 sg m był nazwał (3). *f* była nazwała (1). ◇ 3 pl m pers byli nazwaliśmy (1). ◇ *imp* 2 sg naz(o)w (4). ◇ 1 pl naz(o)wmy (1). ◇ *con* 1 sg m bym nazwał (1). ◇ 2 sg m byś nazwał (1). ◇ 3 sg m nazwałby, by nazwał (5). *n* by nazwało (1). ◇ 3 pl m pers by nazwaliśmy (3). ◇ *praet* 3 pl m pers by byli nazwaliśmy (1). ◇ *impers praet* nazwano (46), nazwano było (1) *GórnDworz*; ~ -ano (45), -(a)no (2). ◇ *part praet act* nazwawszy (18).

Sł stp notuje, Cn s.v. nazywam kogo od czego, Linde XVI – XVII w.

1. *Nadać nazwę; appellare, vocare (nomen) Vulg, PolAnt, Modrz; nominare Calag, Vulg; cognominare Vulg [w tym: kogo, co (264)] (265) : Namen geben. Názwać. Nákrzcić. Nominare. Calag 361b.*

Z nazwą w I [w tym: sb (30), ai (3), nm (1)] (34): A przedfie ná tłokę robić Czáfem prośfą czáfem chcą bić Spráwnie ią názwáli tłoką Bo tám czáfem y grzbiet ísluką *RejRozpr* D4v; yednák ij [kościół] nye Kryšťufowym ále ápoftólfkim flawne ono Concilium názwało *KromRozm III* G6; *KrowObr* 35, 89; *BibRadz Gen* 1/8; *BielKron* 418v; Dla czego też Apoštołowie pierwfzy dzień miedzy onymi siedmią dni/ ná chwałę Bożą obrócili y poświęćili/ który dniem Páńfkim álbo Niedzielą názwáli. *KuczbKat* 295, 155; *RejZwierc* 237; *RejPosRozpr* c2; *BudBib Gen* 1/5 [2 r.], 8, 10 [2 r.], I 187b *marg*; *CzechRozm* 148; *Zbor*/ który w Cárogradzie byli oni Obrázoborce vczynili/ y názwáćgo síodmym chćieli. *SkarJedn* 211; *Oczko* 23v; *SkarŻyw* 597; *CzechEp* 229; *NiemObr* 58; *LatHar* 199; *WujNT* 134 *marg*, *Luc* 6/13, s. 217, 418 *marg*, *Act* 11/26, s. 444, *Xxxxx2*; Y czołnem názwał ono dzieło nowe *KlonFlis* C3v, Fv, F2. *Cf Zwrot.*

Z nazwą w N (6): Y názwał fwiátłość dzień/ á ciemności noc. *Leop Gen* 1/5, *Gen* 1/8, 10, *Esth* 9 *arg*; A iż przeciw tey ták iáfney práwdzie przywodzą łataninę/ którą názwáli *Canon Miffae WujJudConf* 235; *KlonWor* 31.

Z nazwą w A [w tym: lat. (1), grec. (1)] (2): kiedy krotkie włofy poczęli nośić/ tedy káwálec vchá álbo nofá miáło włofow vrzynáią. [...] y názwano to potym *poenam in cute et carne GroicPorz* kkv. *Cf Zwrot.*

Bez przytoczenia nazwy, której domyślne brzmienie byłoby równe wyrazowi pełniącemu funkcję dopełnienia bliższego [dodatkowo z etymologią] (1): Przeco niektórzy názwáli *literas, à lituris*, iż iednę nápiśawfzy zaś ią zmázác [...] może. *JanNKar* C2v.

Z zaimkiem przysłówkowym (3): *BibRadz Gen* 2/19; Máią Papieżnicy v fiebie pewny poczet Kánonow/ ktore Apoftólfkimi zowáf/ o ktore długo był ípor we zborze/ iákoby ie názwáć miano *NiemObr* 75; Potym Wigilie pewne/ ktore od czuyności ná modlitwie długiey zdawná ták názwano *LatHar* 123.

W połączeniu z etymologią nazwy [w tym: od czego (*ab aliqua re*) (3), od kogo (1)] (4): Cefarz Oktawian tego mieściąc od Senatu Rzymkiego był ná Cefárftwo przełożon/ przetho ten mieściąc od Cefárzá Auguſtuſem názwáli *BielKron* 418v; *LatHar* 123; *KlonWor* 31. Cf *Bez przytoczenia nazwy*.

W połączeniu z określeniem języka etnicznego [po jakimu] (1): Bo tá też ieſt [...] przyczyná/ czemu ten Sákráment po Grecku názwano Eucháryſtyą *LatHar* 199.

W połączeniu z określeniem źródła pisanego [w czym]: názwáni ſą Kátholikámi/ podobno od fámých Apoſtołów/ ktorzy y koſciół Chriſtuſow w ſkładzie ſwym názwáli koſciółem Kátholickim. *WujNT* 444.

Zwrot: »[jakim] przewiskiem, słowem nazwać« [w tym: z nazwą w I (1), w A (grec.) (1)] (2): *RejPos* 343v; á iż roſkazánie około czynienia Sákrámentowey Spowiedzi/ (ktorą oni Greckim ſłowem *Exomologefin* y *Exagoreufin* názwáli) w tey cenie mieć mamy *KuczbKat* 210.

Przen: Spowodować, że ktoś stał się kimś (1) :

Zwrot: »nazwać imieniem swoim [= od swego imienia pochodzącym]« (1): Názwał [Chryſtus] mię ktemu imieniem ſwoim [tj. *chrześcijaninem*]/ áby wiekuiſta iego pámiątká z myſli moiey niewypłynęła. *LatHar* 560.

a. Nadać imię własne [w tymi *n-pers* (92), *n-loc* (58), *n-ethn* (2), *nazwa Boga* (1), *nazwa herbu* (1), *nazwa zakonu* (*reguły zakonnej*) (22), *tytuł tekstu* (17), *nazwa sekty* (3), *inne* (14)] (210) :

Z nazwą w I [w tym: *sb* (63), *ai* (5), *ai poss* (9); *sb i ai* (1)] (76): *HistJóz* B3; *BielŻyw* 129; *MiechGlab* 45, 87; *RejKup* d6; *KromRozm III* M4; iż Pan Kryſtus Symoná názwał piotrem álbo opotzyſtym *KrowObr* 15, 15, 39, 133v, 134 [4 r.], 134v [2 r.] (20); *Leop Gen* 41/45, 2.Reg 5/9, 2.Par 20/26; *BibRadz Gen* 27/36, 4.Esdr 12/24; *BielKron* 117v; *GórnDworz* Q3v; *BiałKat* d4v; wziąłem ſobie dwie rozdze/ iednę názwałem Nohámą/ á drugą názwałem Chowelimem *BudBib Zach* 11/7, c2, I 301c *marg*; *MycPrz I Cv*; *CzechRozm* 47v, 103v; *PapPan* G4v, Kv, L3, L3v, Bb2; *ModrzBaz* 78v; *SkarŻyw* 268; Nieſzczęſliwie ią [tę ziemię] názwano Seruią/ bo wſzyſcy ſą in ſeruitute Turcica. *StryjKron* 100 *marg*, 11, 46, 76, 81, 95, 457; żem o tym ksiąſki nápiſał/ ktorem Rozmowámi Chriſtyáńſkimi názwał. *CzechEp* 5, 82, 192, 417; *GórnRozm B2* [2 r.]; *WujNT Luc* 6/14; *PowodPr* 32; Philemo ią [komedię] po Grecku nápiſał, y przezwáł THESAVRON ięzykiem ſwym. Tę do ſtárorzymſkiey Mowy Plautus przenioſzy, TRINVMVM miánował. A ten co ią do rzeczy, y do czáſow náſzych Terázneyſzych ſtoſował, názwał ią POTROYNYM. *CiekPotr* 3; *KlonFlis* G4v; *KlonWor ded **2*; *SzarzRyt D*. Cf *Zwroty*,

Z nazwą w N (96): *GlabGad* A4v; O mſy tenże Luter piſſe w kſyáſzkach/ ktore názwał *Capita fidei chriſtiane* *KromRozm I* G3v; *KrowObr* 134v, 135; *Leop Gen* 26/21, 33, *Ex* 2/22 [2 r.], *Num* 11/3, 1.Reg 4/21 (9); Táſże y młodſza porodziła ſyná ktorego názwała Benámmi *BibRadz Gen* 19/38, I 6b *marg*, *Gen* 16/14, 35/15, 18, 2.Reg 18/4 (11); wnet kazála názwać miáſtho Práhá od progá *BielKron* 319, 11v, 26v, 27, 31v, 40v (9); A nie dármó Stáry Koń ten ich herb názwano/ Bo go z dáwná podobno ták záwždy ſiodłano. *RejZwierc* 183; *BudBib cv* [2 r.], *Gen* 21/31, *Iudic* 15/17, 2.*Mach* 1/36; *CzechRozm* 110, 135; *SkarŻyw* 183; Pruſowie też poſtáwili dwá Zamki przeciwko Krzyżakom/ ieden nád Wiſlą/ wyſzley Toruniá/ ktory názwáli Rogow/ drugi podle Toruniá *StryjKron* 295, 41, 185; *ReszPrz* 90; *BielSjem* 10; *LatHar* 697; *WujNT przedm* 25, *Act* 1/19; Tęſż potym obſzyrnie piſał

Appollonius drugi *Poëta* w xięgách ktore názwał *Catalogus Heroum*. *KlonFlis* A3, A3. Cf »nazwać imię«, »nazwać od imienia«.

Z nazwą w A [w tym: lat. (7)] (11): *BielŻyw* 120; *MiechGlab* 38; *KromRozm III* E2v; Ian Thyłferan w Páryżu Minorytá Mních wymyślił y vřtáwił nową Regułę/ ktorą názwał pokutę przysmiałym niewiátom łwowolnym *KrowObr* 137, 134v; O czym iefczce náydziełz Kálwinowe ksiáżki ktore názwał *Impietatem Gentilis*. *CzechRozm* 19; Mátká ich Wálerya/ á oćiec Witalis názwany/ tych dwu łynow iednym rodzenim powili/ y iednego Protázyuřá/ á drugiego Gerwázyuřá názwali. *SkarŻyw* 566; *StryjKron* 110; *ReszHoz* 128; *SarnStat* 368, Cf »nazwać imię«.

Z elipsą członu określanego nazwy (człon określany w G): potym v Papieżá vprofiłá y otrzymáłá/ áby Regułę Mníchom y Mniřłkom záložyc y vřtávic mogłá [...]: Tę Regułę Heremitów názwałá. *KrowObr* 136v, 137.

Bez przytoczenia nazwy, której domyřłne brzmienie byłoby równe wyrazowi pełniącemu funkcję dopełnienia bliřszego [dodatkowo z etymologią] (2): názvano od miářthá Nárboný ziemię Nárbońská *BielKron* 280v; *KochProp* 12.

Z zaimkiem przysłówkowym (9): Quo titulo librum inscripsit, Co zá tytuł álbo imię dał Xiegóm [!]/ yáko ye názwał. *Mącz* 456d; *SarnUzn* B3v; *KuczbKat* 25; *PaprPan* I2, I4, M4, P4v; *Philalethes* iákořmy y wyżey przypifáli/ wykłáda łie miłownik prawdy, ták nářz Fricz názwał łwoię iedną Oracyą. *ModrzBaz* 134v marg; *WujNT Luc* 1/62.

W połączeniu z etymologią nazwy [w tym: od czego (10), dla czego (4), od kogo (4), skąd (4), z czego (1)] (23): Gdzieř gdy [*Burgundowie*] w pokoju mieřkali nazwali od łiebie onę krainę Burgundią [*Burgundiam ex suo nomine vocatam constituerunt*] *MiechGlab* 45; *KromRozm III* E2v; *Leop Gen* 26/20, 2.Reg 5/20; *BibRadz Gen* 16/14, I 238d marg; *BielKron* 319; wierzę że y tám tego Rzymřkiego od łzczypánia Scipionem było názvano. *GórnDworz* Q3v; *BudBib Iudic* 15/19; Snadř Dubkowřkie dla meřtwá ták z dawná názwali *PaprPan* P4v, L3; *StryjKron* 11, 41, 46, 95; *KlonFlis* A3. Cf Bez przytoczenia nazwy, »nazwać od imienia«.

W połączeniu z określeniem języka etnicznego [w tym: po jakim (3), [czyim, jakim] językiem (3), z języka [czyjego, jakiego] (2), „z niemiecka” (1); w podmiocie: kto pl (n-ethn) (1)] (10): *KromRozm III* M4; I przemienił imię iego/ á nazwał go ięzykiem Egipřłkim/ Zbáwićielem łwiátá [*Vertitque nomen eius, et vocavit eum lingua aegyptiaca salvatorem mundi*]. *Leop Gen* 41/45; *BibRadz Act* 1/19; przeto ono mieřłce názvano Gálgálá álbo Gilgálá po řydowřku. *BielKron* 47, 195v; Z Niemiecká mię Habdánkiem tu w Polřzce názwali Niemcy *BiałKat* d4v; Corka Corřka/ Cor miářto zowie/ ktore Grekowie y Láciniy Tyrem názwali. *BudBib* I 301c marg; *GórnRozm* B2 [2 r.]; *WujNT Act* 1/19.

Zwroty: »na chrzcie nazwać« [z nazwą w I] (1): ktorą oni Máłgorzátá ná S. chrzcie názwawřzy/ gdy miářłá pułczwártá látá/ oddáli Panu Bogu do Klářtorá Weřprymřkiego. *SkarŻyw* 159.

»nazwać imię [czyje (34), komu (6)], [któрым, jakim] imieniem [czyim], na imię; z przezwiska nazwać« = *vocare nomen* [alicuius] a. *nomine* [aliquo] *Vulg, PolAnt*; *appellare nomine* [alicuius] *Vulg* [w tym: z nazwą w N (42), w I (5), w A (lat.) (1)] [szyk zmienny] (40:13:1;1): pierworodnego łyná ktorego z nią będzie miał názwie imieniem brátá pierwřłego/ áby nie zginęło imię iego z łudu łřráelřkiego. *Leop Deut* 25/6, *Gen* 26/18 [2 r.], 20, 22, 41/51, *Ex* 2/10, 3.Reg 7/21, *Luc* 1/13; (*nagi*)

Boiánowłki Stáni. dworzánin. (-) MOglic go tak s przezwiłká/ názwác Boiánowłkim *RejZwierz* 72; *BibRadz Gen* 16/15, 22/14, *Iudic* 18/29, *Is* 65/15, *Matth* 1/21, 23, 25; *KwiatKsiqz* A; *RejPos* 33v [2 r.]; *BialKat* 3v; Oto poczniefz w żywoćie/ y porodziłz łyná/ á imię iego Iezus názowiełz. *KuczbKat* 25, 25 [2 r.]; Záiłte Saráh żoná twoiá vrodzi tobie łyna y názowiełz mu imię Izáhákiem *BudBib Gen* 17/19; Y názwał Abráham imię mięýfcu [!] onemu/ Iehowá vyrzy *BudBib Gen* 22/14, c2, *Gen* 5/29, 25/25, 26, 30 (17); *BudNT Luc* 2/21; *CzechRozm* 142 [2 r.]; á ten łkarb názwał ná imię [*ex nomine vocavit*]: *Montem pietatis*, cofię wykłáda/ Gorá zbożności/ lub miłóšierdzia. *ModrzBaz* 140; *CzechEp* 298; *LatHar* 686; *WujNT Matth* 1/21, 23, 25, s. 3 *marg* [2 r.], 68, *Luc* 1/13, 31.

»nazwać od [czyjego] imienia« [w tym: z nazwą w N (2), w I (2)] (5): Y budował miáfto ktore názwał Enoch/ od imieniá łyná łwego [*vocavit nomen civitatis nomine filii sui Chanoch*]. *BibRadz Gen* 4/17; A gdy tám [*Fenix*] pobyl czas niemáły/ názwał tę kráinę Feniciá od łwego imieniá. *BielKron* 49, 343v, 376; *StrykKron* 76.

»z przodkow nazwać« [z nazwą w I] (1): TEgo iż Dzyedofzyckim ták s przodkow názwano/ Snadz to po nich y w ten czas dobrze rozumiano *PapPan* F4v.

Szereg: »mianować i nazwać« (1): Litalanus álbo Litwos [„,] Litwę Litwą y Lotwę/ á Zaimo álbo Saimo [...] Zamodżką álbo Zmodżką/ Ziemie/ ktore fie im z wydziału doftály/ od łwych imion miánowali y názwali. *StrykKron* 76.

a. *Nadać przydomek lub tytuł (tu połączenie z elementami znac. 2., gdyż nie chodzi tu o akt jednorazowy, lecz wejście w powszechne użycie tego, co zaczęło się jako indywidualne określenie)* [z przydomkiem w I: *ai* (4), *sb* (3)] (7) : *Leop* YY4v; *BielKron* 157; *HistRzym* 6v; Y Scypio on zacny Rzymiánin [...] ktorego dla męłtwá pirwey niźli kogo innego Afrykáńłkim názwano: y on Q. *Maximus*, ktory przewłóczániem rzecz łtráconá nápráwił: [...] przodkom łwym wielką ozdobá byli. *ModrzBaz* [41]v; *SkarJedn* 191; Wielkim głošnym byl [šw. *Chryzostom*] dzwonem y trábą náuki Bożey: ktorá ludzie z vłt iego nigdy fię vgášić á náfyćić nie mogli/ y przeto go ták Złotoułtym názwali. *SkarŻyw* 86.

W połączeniu z etymologią nazwy [prze co] (1): y kościelne biłtorye miánowicie świádczą o ś. Grzegorz Neocezáryiłkim/ ktory przeniół gorę dla zbudowánia kościoła: ktorego przeto/ y prze inne wielkie cudá/ názwano Cudotworcą. *WujNT* 72.

b. *Nadać tytuł oficjalny (4)* :

Z tytułem w I [sb] (2): Ná czwartym [*koncylijum*] w Kálcedonij włzyfcy łzešćfet S. oycow powłzecnym y vniuerłalnym Pátryárchą/ Leoná Pápieżá názwali *SkarJedn* 116, [d10].

Z zaimkiem przysłówkowym (1): Námiáłtká te^{go} Pápieże^m názywamy: iákobj oycá oycow Bo thez ták Dámázá Pápieżá niektore Coⁿcyliá názwały. *LatHar* 177 *marg*.

Zwrot: »[jakim] tytułem albo przezwiskiem nazwać« [z tytułem w N] (1): przetho go też tym nowym Tytułem álbo przezwiłkiem. PAPA. názwał y obdárował. *KrowObr* 7.

c. *Oznaczyć literowo (w geometrii) (3)* : Niech ná przykład będzie *Linea*, ktorá názowiem literámi/ a.b. *GrzepGeom* C4; ieden punkt názowiem a. á drugi punkt názowiem b. *GrzepGeom* C4v.

2. *Określić wyrazem lub wyrażeniem, tj. mówiąc a. pisząc do kogoś o kimś a. o czymś, użyć wyrazu nie będącego jego rzeczywistą nazwą, też: przypisać coś komuś a, czemuś, uznać za kogoś a. coś za pomocą*

użycia w odniesieniu do niego jakiegoś wyrazu; *dicere Miech, PolAnt, Modrz, Vulg; vocare HistAl, Vulg, PolAnt, Modrz; appellare Modrz; nominare JanStat* [w tym: kogo, co (313)] (317) :

cum inf „być” (6): gdyż Pan tylko ty przyaścioły swoie być názwał/ ktorzy to tzniją co kolwiek on rofkazał *KrowObr* 34v; *SarnUzn* D4v; *RejPos* 141v, 281; Izaliż godna rzecz wierzyć Heretykowi/ ktory ledwo ma pięćdziesiąt lat/ á tak wiela świętych wiarę názwać być fałszywą? *WysKaz* 38; *SapEpit* A4v.

Ze zdaniem dopełnieniowym w funkcji dopełnienia bliższego (2): *GórnTroas* 33; Okromby świętokupstwem názwać/ gdy pánowie ługom Duchowieńtwa zá opátrzenie dawaią *PowodPr* 76.

Z wyrazem określającym w I [w tym: *sb* (250), *ai* (29), *pron poss* (1); *sb i ai* (3)] (277): *ZapWar* 1510 nr 2076; *BierEz* D2; *OpecŻyw* [57]; *BielŻyw* 87, 151; *RejPs* 107; *RejKup* aa2v; natychmiałt go [Aleksandra] wezwał Apollo Herkule Herkule/ Odpowiedział Alexander/ Czemus mię Herkulefem nazwał *HistAl* D2v; *MurzNT* 78v; *KromRozm III* B5v, N2, N2v, O2; *GliczKsiąż* K6v, K8v; *KrowObr* A2v, A3, A3v, C2v, 1 (18); Gdyż roznoi tym roznie záwždy rozumieli/ Coby prawym flácheństwem włafnie názwać mieli. Ktoreby fie zgadzáló s pyęknemi cnotami/ A nie zábawiało fie márnemi rzeczami. *RejWiz* 96v, 4v, 15v, 17, 17v, 20v (11); *Leop Is* 48/8; *OrzList* a4, b3, cv [2 r.], c3, e4; *RejZwierz* 75, 123v; Y rzełem/ Ty mnie názowiełz oycem/ á nie odstąpiłz odemnie. *BibRadz Ier* 3/19, I 1, *Is* 48/8, *Matth* 10/25; pozwał ie vřtmie [!]/ á gdy oni przy swoich opiniach zořtáli/ opinią ich Sądownie názwał kácerřtwem *OrzRozm I, D2v, K2, Ov, P2; BielKron* 107; *GrzegRóżn* B3v, N3v, N4; *OrzQuin* E2v, E3v, P2v [3 r.]; nie móglby go był názwać wiałnie Apořtoł řtworzycielem / áni by mu był włafnie przyczytał to mowiać: *Opera manuum tuarum funt coeli. SarnUzn* C6, B2, D4v, D5v, F2; *SienLek* Ttt3v; ktorzy [ludzie mądrzy pogańscy] káždą liczbę řiodmą zá známienitą y świętą mieli v řiebie: y w tenże obyczay/ gdy kogo chćieli prawie y dořkonále řzczeřliwym názwać/ powiađáli go być po řiedm kroć řzczeřliwym *LeovPrzep* H4; *RejAp* 79v, 182; *GórnDworz* C2v, C8v, H4, N5v, X8v (11); Tákże tęż Figurá/ którąm názwał Kwádratem długim/ która ácz wřytyki cztęry kąty ma prořté/ á wřázкке więřtřza iest ná dłużą á niź ná řzerzą. *GrzepGeom* Fv; *RejPos* 13, 109v, 141v, 241, 251v, 281, Ooo4; *RejPosWiecz*³ [97]; *BiałKat* 56, 376; Poczynaią fie Lándwoythowřtwá álbo Klucze/ możeř y řtárořtwem názwać/ Miáľtá/ y Zamki w Wirlándyey. *KwiatOpis* A4; *Grzegřm* 23, 29, 33, 41; Tákowych ludzi okrutne wyciąganie/ řprawiedliwie drapieřtwem álbo łupieřtwem názwać możemy. *KuczřKat* 330; *RejZwierc* 71 [2 r.], 83, 98, 106v, 158v (13); *WujJud* 40, 64v, 91, 102v, 105v (9); Pokázuią fie tedy w kořciele Ierořolimřkim niekthore pozwirzchne á iákoby pewne znáki/ przez ktore poznać możemy/ kthory prawdziwym á ktory fałřzywym kořciołem názwaćbyřmy mogli. *RejPosWstaw* [143²]v; Bo iefli onego řłuznie pápiernikiem zowiemy/ kto pápir robi á czemu teź onego offiárnikiem nie názwać/ kto offiáry řprawował? *BudBib* b4, b4 [2 r.], b4v; *Strum* H4v; *BiałKaz* D4; *BudNT Ioann* 10/35; *CzechRozm kt*, 8v, 29, 40, 47v (23); *PapřPan* V2, Fř3; ácz ři niewiem iákobyřmy to włafnie obráženiem názwać mogli [offensiones sunt]/ co pod czás z nieiákiego řerdecznego obładzenia my ľami zmyřłamy. *ModrzBaz* 66, 34v, 61, 131v; *ModrzBazBud* ¶5; *Skarřjedn* 72, 86, 87, 216, 244; *Oczko* 10; Ciebie ľalkáwym/ řiebie/ boże/ Włafćiwie dobrym názwać móže. Tyř pánem wielce miłoiřnym/ Gdy wzywan bęđzieřł řercem wiernym. *KochPs* 128, 124; *Skarřzyw* 443, 596; *CzechEp* *2v, 47, 66, 88, 90 (27); *NiemObr* 16, 34, 60, 120, 126 (10); *KochFr* 128; *ReszHoz*

125, 136; *ReszList* 181; *WerGośc* 236; *WisznTr* 24; *ArtKanc* N16; *GórnRozm* D3v, E4v; *Paprup* K4; *ActReg* 70; *GrochKal* 17; *KochPij* C3v; *OrzJan* 113; *LatHar* 66, 75, 165 marg, 185, 251 (8); *WujNT Matth* 10/25, s. 44, *Matth* 16 arg, *Ioann* 10/35, 15/15 (14); *WysKaz* 38; *SarnStat* 238; *GrabPospR* Nv; fwemi ie [prześladowania chrześcijan przez Szawła] názwał [Chrystus]/ mowiąc: Szawle czemu mię przesłáduiefz? *PowodPr* 25, 8, 24, 41, 42, 76; *SkarKaz* 453b, 486b [2 r.], 513b; *CzahTr* Bv; *GoslCast* 13; *SkarKazSej* 679a; *SapEpit* A4v; *KlonWor ded* **3v, 31 [2 r.]; *SzarzRyt* D4. Cf »jeśli nazwać«, *Zwroty*.

Z wyrazem określającym w N (16): *MiechGlab* 29; názowiefz gi [ten rok]/ odpufzezenie wfyfłtkim miefzczánom [!] źiemie twoiey/ ábo wiem ten rok iefł Miłościwe Láto *Leop Lev* 25/10, *Ez* 10/13; *OrzList* f; Mogłby to włáfniey názwać/ dobrowolny kłopot. *RejZwierz* 140v; *BibRadz* I 481; *SarnUzn* E7, Gv; *RejZwierc* 36v, 244; HVmnickich tho zacny dom [.,]/ Y tym wierz mi fortuná pięknie wfługuie/ To coby złe názwać miał tu fie nie náyduie *Paprupan* Q4; Pirwíze mężoboyftwo názowmy rozmyślne y vmyślne/ drugie nagłe/ trzećie potrzebne/ czwarte niebáczne á przygodne. *ModrzBaz* 78v; *SkarŻyw* 92; *LatHar* +3v, 578; *SarnStat* 751.

Z wyrazem określającym w A [w tym: lat. (1), grec.] (1): *KrowObr* 34v; *OrzRozm* M; Vnigenitus/ ideft vnice dilectus. To iefł/ iednourodzonego/ iedinnie umiłowánego/ názowie. *BialKaz* G4v; *NiemObr* 129.

Z zaimkiem przysłówkowym (16): *BielŻyw* 1; *GórnDworz* X8v, Kk6v; *RejZwierc* 191v; Znamy też infze wfzyftkie grzechy ktore ftąd pochodzą/ być prawdźiwemi grzechámi iákożkolwiek [!] ie kto názowie/ albo śmiertelnemi álbo odpufzczonemi. *WujJudConf* 64; Bo tego ináczey názwać nielza/ iedno wielkim á wielce fzkodliwym dobrych rzeczy zániedbaniem *ModrzBazBud* ¶5; *SkarŻyw* 16; *CzechEp* 172, 334; Acz te⁸⁰ zamilzczeć nie moge/ iáko ftąd nowy wykrętarz (bo go ták prawdźiwie názwać muftę) Turrian nieiáki/ z Piotrem dowodu vżywa *NiemObr* 37; Niewiem iáko to tam nazwać *Paprup* H2; *WujNT* 754; *SarnStat* 1271; TYm dwoygiem ziąwieniem/ ktore tá Ewangelia przekłáda/ wielki miłofnik bráćiey fwey/ iáko ie przez Mágdalenę názwał P. IEZVS, wiele dobrego do vczniow fwoich wnośi *SkarKaz* 203a; *SkarKazSej* 677b. Cf »jeśli nazwać«.

W połączeniu z etymologią nazwy [od kogo, od czego]: *OrzRozm* D2v; ktorebyś [książki] mogł od rzeczy/ ktore w fobie zówieráią/ y od dziefiáci części/ ná ktore fá rozdzielone/ názwać/ wzięwfzy fłowo z Pfálmow/ *Pfalterium Decachordum*. *LatHar* +3v.

W połączeniu z określeniem języka etnicznego [w tym: „na łacine” (1), po jakimu (1)] (2): á Chan iefł Hetman v nich Czartego niektorzy na łaczinę, Magnus canis, to iefł, Wielki pies. nazwali [magnum canem dixerunt]. *MiechGlab* 29; Przeto co po Hywreyfku Hola/ á po Grecku Holokáwfton zowá/ tom ia zgadzáiąc fie z Greki názwał po SłowieniŃku cáłopaleniem. *BudBib* b4v.

W połączeniu z określeniem źródła pisanego [w tym: w czym (6), u kogo (2), przez kogo (2); w podmiocie: pismo (2), kto (autor) (13); kto w czym (3)] (22): *KromRozm III* B5v; *KrowObr* A2v; A then tákowy świát [...] názwał Dawid Koćciołem wielkim *OrzList* a4, f; bo go Pan przez Proroká názwał Anyołem/ mowiąc: Otho ia połyłam Anyoła fwoiego przed oblicznością fwoią. *RejPos* 13; ktorego [człowieka] też y Pan Kryftus názwał ciáłem s ciálá v Ianá. *GrzegŚm* 33; iź iefliby kiedy Elohimem ánioła ktorego písmo názwáło/ żeby to nie miał być ánioł ftworzony/ ále Syn Boży nie

łtworzony. *CzechRozm* 51, 42, 55; *SkarJedn* 87; *CzechEp* 373, 376, 380; Krwiámi názwano ná thym miešcu w Greckiey y Zydowłkiey Bibliiey grzechy *LatHar* 165 *marg*, 75, 477, 664; *WujNT* 495, 807; A w nowym teftámenie Syn Boży/ tenże košciól domem Oycá łwego názwał *SkarKaz* 453b, 486b *marg*; *SkarKazSej* 679a.

Z powtórzeniem tego samego wyrazu w dopełnieniu bliższym i w części określającej = nazwać rzecz po imieniu, nie fałszować (1): I iako ma wierny łługá Boży/ názwać złodzieiá/ iedno złodzieiem? *KrowObr* C2v.

Z użyciem wyrazów o sensie przeciwnym w dołnieniu bliższym i w części określającej = sfalszować, skłamać (4): *RejZwierc* 216v; ázaż to nie włzytko zá iedno/ iáko kiedybyš też Murzyná białym: á ślepego widzącym názwał? *ModrzBaz* 131v; Nie obroniá tu łubtylne wywody/ By łuchošciá zwác y nagłębłze brody: Y ia niezłczęšcia łzczęšciem nie názowę *WisznTr* 24; *PowodPr* 41.

Z wyrazem użytym przenošnie (50): iż [Plato] Arifotelefa domem nauki nazwał. *BielŻyw* 87; Przełto obatzywłzy Konłtántyus Cefarz takowá pycheł Papiežá Rzymłkiego/ názwał go iáwnie Bogiem ziemłkim. *KrowObr* 8v, 24v [2 r.], 97; *RejWiz* 20v; *OrzList* a4, f; *SienLek* Ttt3v; Albo gdy theż poźrzyłz ná rozlicznošć biretow/ kápíc/ infuł/ y inych wymyłłow/ moželz też to tymi iákoby koronámi názwać/ ále nie włáwnie koronámi/ áni nie złotemi. *RejAp* 79v, 182; *RejPos* 281; *GrzegŚm* 41; By nie bywály ná łwiecie przygody/ Mogłby gi názwać wełołemi gody. *RejZwierc* 229v, 36v, 83, 158v, 244; *WujJud* 102v, 120, 148; Abowiem Staw/ iełt rzecz ofobliwa/ može káždy názwać Szpižárnjá w którój by łkarb chowano. *Strum* H4v; *BudNT Ioann* 10/35; *CzechRozm* 8v, 143v; Ia záprawdeł takie ołzułty/ rádłzey bym łupiežćámi nižli kupćámi názwał *ModrzBaz* 34v; *SkarJedn* 72, 86, 87; Bogim was názwał: mnimaćie/ Ze tym łmierći zniknąć maćie? Iáko komu naližłzemu/ Tákwmržć y z was káždemu. *KochPs* 124; *SkarŻyw* 92, 443, 596; *CzechEp* *2v, 224, 285, 373, 376 (8); *ReszList* 181; *LatHar* 66, 165 *marg*; iż Luter [...] ten łiłt [šw. *Jakuba*] odrzućił/ y łłomiánym názwał. *WujNT* 790, *Ioann* 10/35; *PowodPr* 8; *SkarKaz* 453b; *SkarKazSej* 679a; *SzarzRyt* D4.

Z wyrazem użytym obelżywie (niekiedy będącym również przenošniá) (64): yakom ya nyepřyszethk [!] samotrzecz ná laka łlachathnego marczyna a nym go slayał a nym go kurwem synem naswał *ZapWar* 1510 nr 2076; *OpecŻyw* [57]; *BielŻyw* 151; *RejPs* 107; *MurzNT* 78v; *KromRozm III* N2, N2v; *GliczKsiąž* K6v; *KrowObr* A2v, A3, A3v, 1, 143v, 206, 240v; *RejWiz* 17v, 92v, 115; *OrzList* cv, c3, e4; *BibRadz Matth* 10/25; iełli Práwo Polłkie broni przed Arcybiłkupem plugáwie mowić/ á což Arcybiłkupá hańbić/ á iego báłwochwálcá názwać *OrzRozm* K2, Ov, P2; *BielKron* 107; mułzá włzythko píłmo kácerłtwem y máťáctwem názwać ábo pothępicć/ niželi przydá ku potępieniu ná *GrzegRóżn* B3v; *OrzQuin* E2v, E3v; *SarnUzn* D5v; *RejPos* 251v; *BiałKaz* D4; *CzechRozm* 189, 243v; Iełli ćię zá twoiá przyczyná łgarzem áłbo nieprawdžiwym názowá [Si ... seu mendax seu non verus audis]/ łiebie w tem winuy *ModrzBaz* 61; *SkarJedn* 216, 244; *CzechEp* 47, 66, 88, 90, 126 (11); *NiemObr* 16, 60, 129; Henryk też w Pinczowie przed iedná ołsobá (odpusć wim bo mię wstyd) nazwał wim zdraycá Rptej y niecnotá *ActReg* 70; *WujNT Matth* 10/25, s. 44, *Matth* 16 *arg*, *Act* 23 *arg*, s. 492, 495, 820; *SarnStat* 238; *PowodPr* 24; Pátrzay iákoby to łzpetna y mieržiona Rzeczpołpolita byłá y miáłto bárho nieporządne/ ktoreby mogł łłufłnie názwać Iudałzowym grodem *KlonWor ded* **3v, 31 [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: nazwać bezpiecznie, bez rozsądku i bojaźni bożej, doskonale, jawnie (2), krociuchno, niepróżno, niezłe, pod figurą, podobniej, po słowieńsku, pospolicie, prawie [= prawdziwie] (3), przedziwnie, przystojniej, sądownie, słusznie(j) (5), sprawiedliwie, śmieje, własnie(j) (właściwie) (14), z gniewu, z gorliwości, z popędliwości; [jaką] gębą nazwać (2); przed [kim] nazwać; nie bez przyczyny nazwać, za [czyją] przyczyną; w Biblijej nazwać, w księgach (3), w liście, w Nowym Testamencie, na [którym] miejscu; nie wstydać się nazwać, raczyć, śmieć (5), ważyć się.

Frazy: »jesli(ż) [kim, czym a. jak] nazwać (mam, godzi)« [kwestionuje słuszność użycia nazwy] (3): nie kazdi Sin bedzie łobie vota oyea łwego łtego łeimu (yefli go tak nazwac mam) terminowac *Paprup H2*; *GórnTroas 33*; Nuż zaśię owé mowy/ których wżędy pełno między Senatory/ iefliż ie Sesnatory názwać godzi *OrzJan 88*.

»mogę nazwać« = a raczej; że tak powiem (2): było tego Pánłtwá/ á mogę názwać Krolełtwá wzdłuz/ dziewięćdziesięd y pięć mil. *KwiatOpis Dv*; By był Epirkábundas możny krol Tebánłki/ Miał w łobie táki Zwyczaj mogę názwać pánłki *Paprupan Z4v*.

»iż własniej nazowiemy« (1): *Libertas*, wolność, á iż włalniefy názowiemy/ nieznośna łwawola/ máłzkárą wolności głupie przyoblecżona: á łtąd zaś włafna niewola. *PowodPr 60*.

Zwroty: »imieniem, przezwiskiem, tytułem [czyim, jakim, którym] nazwać« [w tym: z wyrazem okrełłającym w I (1)] [szyk zmienny] (2:1:1): Iefł y oto tho Ironiefy coł w rodzie/ kiedy ktho połtępek łzkárády czyj/ cudnym przezwłkiem názowie *GórnDworz R2v*; iáko był Piotr łwiátłością łwiátá/ choł Pan Chriłtus tym tytułem łam łiebie pierwey názwać raczył *WujJud 122*; A zwłálcżá iż tego nigdziey potym piłmo ł. nie dokłáda/ żeby tenże Anioł/ ktorego tám piłmo ł. imieniem Bożym Iehowá názwáło/ dla názwłłká tego nie miał być Aniołem/ ále Synem Bożym y Słowem Bogiem *CzechRozm 42*; *WujNT 807*.

»nazwać sobie [kim]« [szyk zmienny] (2): á my ktorzy iefłefmy ludem twoim/ ktorýs ty łobie názwáł pierworodnym/ iednorodnym/ y namłłzym twoim [quem vocasti primogenitum, unigenitum, aemulatorem tuum *Vulg*]/ podánichmy łą wręce ich. *BudBib 4.Esdr 6/58*; iákołz mię małz poiąc ochrcziwłzy mię łam iáko Ołiec/ y názwáwłzy mię łobie corką *StryjKron 125*.

Szereg: »ochrczić i nazwać« (1): Dáie łię też w tych łłowách Pánłłkich znác/ iż krolełtwá onego y Rzeczypołpo: łwieckiefy fundámentem chłciał P. Bog mieć religią ábo kápłánłtwo/ gdy ie ták ochrcził y názwáł: iż gdyby kto łpytał: iáko to krolełtwo zowią? odpowiefłiefy káżdy mogł: Kápłánłłkie. *SkarKazSej 677b*.

a. Użyć odpowiedniego tytułu, zwracając się do kogoś (1) : Iefł tych niemáło/ co łię iym zda być piękna rzecż/ że drudzy y włtawáią z mieyłcá przed nimi/ y z drogi iym włtępuią: że łię im połpolicie dżiwuią/ á wczłiefy z łtrony wrędu ich názwáwłzy ie [cum honoris praefatione appellari]/ do nich mowią *ModrzBaz 39v*.

3. Wspomnieć, wzmiankować [kogo] (1) : Drugi zaś Reiefłr iákoby po drugiej łtronie łwiádłzy o trzech/ co wđdy iednák mułim názwáć/ áłbo podłtácią/ áłbo bytnołciámi/ áłbo perłonámi/ bo thrzech Bogow názwáć łłowo Boże/ y zakon zákázuie. *SarnUzn B2*.

Synonimy: 1., 2. mianowác, nazdziać, okrczić.

Formacje współrdzene cf ZWAC.

Cf **NAZWANIE, NAZWANY**

MP